

RHYZELIUS, ANDREAS OLAVI

Thet sednare Jerusalems tempels
förtrefflighet fram för thet förra, wid
konung Fridriks kyrkios i Krokek
christbrukeliga inwigning, i anledning
af texten Hag. II:10. Then närwarande
församlingen, på t

1748

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

KROKOK

באלהים

Presiden
U. Kjöper
(1748)

Thet sednare Jerusalems Tempels

Sörtrefflighet

6

Fram för thet förra,
Wid

Konung

FRIDRIKS

Kyrkos

I Kroket

Skriftbrukeliga Inwigning,

S antledning af Texten
Hag. II: 10.

Then närwarande Sörsamlingen,

På then 6. Martii år 1748.
Enfälligen föreståid

Af

ANDR. OLAV. RHYZELIO,

Episc. Lincop.

Tryckt i Norköping.

Exemplaret säljes för 15 öre Kop-Wynt, som tillfalla Kyrkan.

1748

Stormächtigste, Allernädigste Koning.

Ser then myckna Kongelige nåd och stora äro,
som wår nya af sten bygda Kyrkio redan we-
derfaren är, och wid stora Kongs- och Lands-
wågen in på skogen Kolmorden, i gräntsfildnaden e-
mellan Ostgötha- och Södermanland, af Eder Kongl.
Maj:ts dyra Namn fått bära, nederlegge wi allerun-
derdånigsta tacksägelse, jemte lika underdånig bön,
Eder Kongl. Maj:st allernädigst tecktes låta wår Kyr-
kio wederfaras sin Kongl. Nåd och hielp än widare, til
thes hon hinner til en hennes nya namn anstendig full-
bordan, hwar til än mycket fattas.

Allernådigste Konung, Eder Kongl. Maj:ts Högstfalsliga och i kært minne Glorwürdigsta Gemål hafwer sitt R. Namn odödeligit vti ULRICÆ Kyrkio nederst emot gräntsen af ÖsterGöthland; vti vår Kyrkio blifwer Eder Kongl. Maj:ts Namn äfwen odödeligit här öfwerst i samma land, hwilket således til ewiga tider får, dock vthan all hedniff wantro, wörda FRIDRIK och ULRICA, såsom sina DEOS Terminales, eller två Gräntse-Gudar. Och såsom Eder Kongl. Maj:ts Högstfalsiga Swärfaders digra namn är på thenna Swea-och Götharikes gräntse-skog i hårda hälleberget ristadt, och Eder Kongl. Maj:ts eget namn, är nu mitt på samma skog, wid vår Kyrkio förbundet; Så warda två så stora Konungars namn vti alla Swea-och Götha-Mäns och barns hiertan i äreminne lefwande, så lenge hällebergen wara och Christendom predikas och läres vti R. FRIDRIKS Kyrkio wid Kroket. Til betngelse af vår hiertinnerliga kärlek, tro, lydno och vnderdånighet bedje wi oss tilstånd, at så neder för E:er Kongl. Maj:ts fötter legga thenna ringa predikan, om vår Kyrkios inwigning, med vnderdånigsta försäkran, at vti henne icke skola återwenda böner och förböner til Gud för Eder Kongl. Maj:ts lif, helso och lycksalighet.

Stormächtigste Allernådigste Konung,

Eder Kongl. Maj:ts

Allervnderdånigste, tropplichtigste vnderfätare
och fattige Sochnemän
wid R. FRIDRIKS Kyrkio i Kroket.

Wti HErrans Zebaoth namn!

Singes Psalmen N. 84. Hela werlden frögdes etc.

Helig, Helig, Helig HErre Gud Zebaoth, fulle äro himlarna och Jorden af tina herlighet. Se nu mildeligen til thet werck, som wi nu, i förtrostan på tina nåd, och företagit hafwe; och upfyll nu med tina Herlighet både thetta hus, som wi i dag tig helge, och alla the Christ-trognas hiertan, som nu och all framgent här församlas til at höra titt ord, söka titt ansichte och priså tin Guddomeliga Majeståts herlighet! Hör wår bön och gör, hwad wi bedie, O! HErre Gud, för titt namn, nåd och samning skul, Gud Fader, Gud Son och Gud tu helige Ande, Amen!

Ingången.

SÅr Guds folks Konung, Konung Salomo, hade vnder them goda frid och rolighet, thermed Gud wålsignat hans regement, på fyra års tid, med makalös konst, slit, pracht och omkostnad, i Jerusalem, byggt HErrans sins Guds namne thet hus, som hans fader David hade warit sinnad och ther til utroliga mycket medel och förråd af Guld, Silfwer, Koppar och annat i sin tid hade samlat a); så företog sig bemålde Konung Salomo samma HErrans huses eller Temples inwigning, med sådan ordning, ståt och högtidelighet, som wid ett så stort och heligt werck monde höfwas, och af en så wis, rik, mächtig och Gudfruchtig Konung

a) 1.Chron. 29, tot.

kunde åstadkommas. Hwarom then H. Ande på twenne ställe of i then H. Skrift en omständelig historia lemnat hafwer. a)

Then, Herrans Elskelige, som hörer thetta eller sielf behagar thet läsa, honom råder jag med Christi ord hos Matthæum b), at han gifwer thet acht vppå; ty theraf kan lätteligen finnas, hwad of är til görandes i dag och wid thetta tillselle, så wi hafwe för händer en Christbrukelig wigning af ett Tempel, som är fuller langt mindre och sämre, än thet Salomoniska varit i Jerusalem; men dock ämnadt och byggdt til samma Herras, Israels och the Christnas Guds, äro och boning. Icke är thetta byggdt med så dyr kostnad och stor magnificence; Icke på så long tid, icke eller på en så helig och herlig ort, som thet Hierosolymitaniska; utan med fast ringa förråd, med sammanligda, hopstutna och til låns tagna medel, på så månaders tid och mitt in på en mörk skog, nu Kolmorden, fordom Wörtröider kallad. Dock, wid stora Kongs- och landsvägen, i gräntse skilnaden emellan twenne berömliga Landskap, Östergötthaland och Södermanland, på en ort, hwilken ifrå hedenhös A) vnder Påwedömet B) och i then of närmare tiden mycket gäten varit och ännu är i Swenska historier och Skrifter. Glädjen wid Templets inwigning i Jerusalem war therföre öfwer alt och hos alla dräpeliga stor och fullkomlig; emedan Tempel-byggnaden så war til alla rum, gårdar, afdelningar, tyg och zirater eller prydnader aldeles fulbordad, at icke thet ringaste fattades; men på thetta Guds hus eller Tempel selas fuller än mycket, innan thet til alla sina delar kan sägas hafwa wunnit sin tillfrändiga fulbordan. Dock likwål sinne wi of hafwa stor orsak til at hierteligen glädjas öfwer, och storligen tacka och prisfa Gud för thet, som hit intil så lyckeligen, öfwer mongas förmodan och tanckar är skedt, warande wi of glade i thet hoppet, at hwad ännu återstår, skal, genom Guds nåd och medelst Christwilda människors tillhielp och

a) I. Reg. 8. rot. 2. Chron. 5. rot. b) Matth. 24: 15.

A) Ifrå hedna tima hette orten Swintuna, til Södermän sin Eriksgatu ridande Konung skulle följa, och Sigdtha honom thet med giflom sinom möta. Såsom war gamla Lagbol säger, Konga B. 6. cap. Sedan kallades thet sielf af Östergötthaland, emellan Bräwilen och Södermanland, Swintunabygd.

B) Wti K. Magni Ladulåses tid, så hans broder Benedictus Birgeri war Bisshop i Linköping, begyntes och sedan af sten upmurades här wid Swintuna ett kloster åt munckar af S. Johannis Orden, eljest kalladt Wår Fru. Kloster på Kolmorden. Thetta war i stånd någon tid efter reformationen. Se min Monasteriolog, pag. 136. seqq.

vnderstöd, med tiden och efter hand komma i stånd och någorlunda tilbörligt stic.

I medlertid låter oss wid thenna wår Kyrkio: wigning taga oss efterdomelse af Konungen Salomo, och göra nu, såsom han så gjorde, när han HErranom Israels Gudi til dyrkan och äro, inwigde och helgade thet nybyggda Tempel i Jerusalem. Konung Salomo förvåttade sit Temples inwigning med andächtig bedjande, med hierteligit wålsignande och med ett gladt lossägande. Låter förthenksul oss nu sticla och gifwa wåra hiertan til helig och Christelig andacht, medan wi til offentlig Gudstienst inwige och HErranom wårom Gudi til hans wårdiga och behagliga dyrkan helge thenna nybyggda Stenkyrkio

1. Med Bön eller andächtig Bedjande. Såsom Konung Salomo berättas hafwa, när han inwigde sitt Tempel, böge sin knä, uträckte sina händer til himmelen och åkallat HErran sin Gud a) om en nådig närwarelse, bönhörelse och syndaförlåtelse i thet Tempel, icke allenast för sig och all Israels barn; utan ock för allom, jemwål hedningom, som så eller framdeles wordu sökande HErran Israels Gud om nåde och hielp, försoning eller försöning, blandandes in uti samma sin bön thessa mustiga böneord: HErran wår Gud wåre med oss, såsom han warit hafwer med wåra fäder! Han öfwergifwe oss icke och tage icke handena bort ifrån oss. Til at böga wår hiertan til sig, at wi måge wandra i alla hans wågar, och hålla hans bud, seder och retter, som han wåra fäder budit hafwer. b) Utswen så böge ock wi nu wår knä, uträcke wåra händer, uplyste wår hiertan til himmelen och således bedie: HErrre Gud Zebaoth, som bor i högdene och wil i Aladanom och sanningen, uti din helgedom, tilbeden warda, war tino folke nådelig och hör nu thenna wår bön, låt din ögon stå natt och dag öpen öfwer thetta trett hus och säg om thetta rum: mitt namn skal wara ther c) Låt, o! barmhertige Jader, titt heliga Ord och söta Ewangeliem rent och öförfalskadtt här warda predikadtt och thes lufstake icke blifwa borestöct d) och hddan flött, så länge himmelens dagar wara. Gör med them, som samma ord här höra, then nåden, at the hörat gerna och gladeligen, göma thet granneligen och görat werckeligen til tina äro och sin sällighet, at ordet må warda them en lifsens luche til lifwet. Låt o! HErrre Gud, the högwerdiga, heliga och dyra Sacramenten, i thet

a) I. Reg. 8:22-54. b) v. 57-58. c) v. 29. d) Apoc. 2:5.

ta titt hus, rett och werdeligen warda förrättade och nyttjade, så som himmelska nådamedel, til tronens, helgelsens och salighetens insegel. Luchta och en söt luce a) såsom fordom af Noachs offer, när något loff och böne offer i thenna tin helgedom för dig framburit warder, på thet the böner, afböner och förböner, som här gjorde blifwa för Församling, Öfwerhet och alla menniskior, måga af dig mildeligen warda hörde, anammade och gjorde. Blif, o! Herre, tu nådenes Gud och Fader, med nåd här rikeliga och ewerdeliga boende, här ibland titt Christeliga Israel, och haf alltid tin nådenes ända vara för dig ett helgadt, tekt och behageligt Prediko- och Södeshus, Åkallans- och böne-hus, tack- och loffsägelses-hus, nåd- och wälsignelses-hus! Hör, o! mildaste Gud, hwad wi tin bärn dig nu, i fast förtröstan på tin löftens sanning och på tin kära Sons, vår Herrens och Frälsares, Jesu Christi, dyra försoning och kraftiga förbön, sambelleligen och ödmjukeligen bedit hafwe. Tu kan och icke wägra oss thesa våra böner, när wi besegle them med samma tin kära Sons egen bön, then han oss lärt och befalt hafwer at brukta, läsande af ödmjuka och trogna hiertan, i hans wälsignade namn: Fader vår, som äst i himskom, helgadt warde titt namn, etc.

Läter oss, uti helig andacht, efter Konung Salamos exempel, inwiga thenna nya Stenkyrkiö, och helga henne Herrenom til hans dyrkan och til thesäs och the här efter kommande Christnas Guds-tienst.

II. Med ett hierteligt wälsignande. Af then Bibliiska historien om Templets inwigning i Jerusalem finnes, at Konung Salomo, sedan han hade bedit, stod up af bönen och wälsignade alt folket och hela menigheten Israel b), som hade til then högtid sig mangrant församlat, och i hans Faders Konung Davids tid så dräpeliga sammanstött och fördringar til thenna så rälänuada och nu fulkomna da Tempelbyggnaden frimilleliga gjort. Thet berättas jemwät i samma historia, at folket, Israels menighet, när the, efter tillsagdt hemloff, skulle filjas åt, til ett underdånigt walet, wälsignade Konungen c). Thetta wälsignande folkets af Konungen och Konungens af folket, hafwer wthan twiswel bestådt icke allenast uti en inbördes och hiertflytande nåd- och lyfönskan til framdeles wälmågo och wälgång i lekamlig, rimelig och Andelig motto; Utan och tillika uti in-
bör

a) Gen. 8:21. b) 1.Reg.8:55. c) v. 66.

bördes tack, pris och berömmelse: af Konungen för menighetenes til werckets fortsättande och fullbordande wisada lydno, hog, slit, willighet och friförsigighet, och tillbaka af folket för Konungens therwid ådaga lagda förtreffeliga åpoga och sorgfällighet, beswär, anstalt, drift och oförlikneliga gifmildhet, både til Templets byggnad och så sedda inwigning. Si, sådant wälsignande, med inbördes lyckönskande och berömande, war å färde wid Tempelwigningen i Jerusalem.

Anständigt är thet oss och oförnekliga billigt, at wi tage thetta til efterbömelse, och förätte thenna wår Kyrkiowigning nu dels och först med ett hierteligit wälsignande i så motto, at wi af enhälliga hiertan önske, såsom wi i bönen redan gjort hafwe, Guds milda nåd och wälsignelse både öfwer sielfwa huset, thenna Kyrkio, och öfwer them alla, som tit höra, komma och samlas, at Gud oss, efter sitt nådiga löffte genom Mosen, tackes komma hit, och thet wälsignas them, såsom thet, hwaråst han stichtat sitt namns åminnelse, a) görandes hwarjehanda thetas Gudstienst för sig tack och tacknemlig, och för them wälsignad och lyckelig; samt tänckandes på them så, at han här wälsignar Israels hus och Arons hus och alla them, som fruchta honom, både små och stora, them och thetas barn, at the sielfwe måga med glädie röna sig wara then Herrans wälsignade, som himmel och jord hafwer gjort. b) Wårt wälsignande wid thenna Kyrkiowigning skal bestå dels och för thet andra wi ett offenteligit och wälsörtient pris och berömmande icke thetas alenast, som thenna nya Kyrkio hafwa werckeligen byggt och wid thes byggnad lagt handen, samt med dagswercken och annorlunda thesamma befrämjat, såsom enkannerligen Åreminne Åren M. M. B, som hafwer på goda tro, såsom en redelig man arbetat, och ingen konst, slit och mödo therwid haft besparad; och jemwål samtelige Sochnemännin, som antingen med berömlig anstalt, insigt och pådrift, eller med arbete och sammanstött åro, efter thetas ringa förråd, ämne och wilkor, funne hårtill benägne och oförtrutne, willige och redebogne. Utan oss böra här med pris och berömmelse the ihögkommas, som något anseeligare til thenna Kyrkiobyggnad behagat bidraga med gäswor och åresfråncker, såsom monge resande Herrar, Fruer och män, hwiskas namn finnas, til skyldigt och beständig Åreminne, i Scamboken infresna och wäl förwarade, och enkannerligen Sochnens förnämte Herrskap på Staffibruck, som i mongahanda motto wisat sig, wid thetta wercket, så hielp: och åresamt, at utom thes gunstiga handräkning och werckeliga understödd, thenna Kyrkiobyggnad hwarcken så snart och fort, icke

B

eller

eller så wida hunnit, som nu för ögonen är. Therföre jemte thenna offentliga tack och berömmelsen, önskas Guds wälsignelse til monga tider och leder. Men öfwer alla hafwer wår Allernådigste Konung, Konung FRIDRIK then Förste, förtient oförnekeligen och bör aldraståligaste hafwa, för thenna Kyrkions byggnad, thet största pris och högsta berömmelse; ty han icke allenast hafwer gifwit sitt nådiga samtycke ther til, at en ny Kyrkio af sten skulle här så byggas i stället för then gamla och så länge til fall lutande trädkyrkion; C) Wtan hafwer ock af högst bepriselig Konglig nåd bewiljat til Kyrkiobyggnadens fortsättande, jemte Stambol på orten, två allmänna Colleeer D), at i alla Kyrkior öfwer hela Swea och Göttharike blifwa samlade. Ware han, wår Nordiske Salomo, wår Fridrike Konung FRIDRIK, för sådan mildhet, nåd och hielp wälsignad Gudi them högsta, hwilkom himmel och jord tilhöder. a) Gud legge loff och prydelse på thenna sin Smorda! Han sätte honom til en wälsignelse ewinnerliga, och frögde honom med sin anletes frögd b)! Hans, then högst älskade Konungens dyra och digra namn blifwe, enkannerligen för så monga och stora Hans Kongl. Majeståts wälgärningar och nådes betygelser emot thenna Kyrkion, på thenna ort, efter hans priswerdasta förtienst, odödeliget och lesiwande emerdeliga wti en tack-och ärefull äminnelse hos alla efterkommande, antingen här boende eller här förbi resande. Til hwilken ånda och at thet må ske, blifwer thenna nya Kyrkio, nu wid thes inwigning, til then aldrabeligaste Gudens äro och til wår kåra Konungs FRIDRIKS äreminne nämnd, såsom hon ock härefter, in til werldens och tidsens ånda, skal kallas Konung FRIDRIKS Kyrkia wid Kroket.

Andteligen låter of helga thenna Konung FRIDRIKS Kyrkio wid Kroket Herranom wår om Gudi, och inwiga henne hans folke, them Christnom, på thenna Orten, nu och framdeles boendom, til offentliga Gudstienst, och honom til hans werdeliga dyrkan, efter konung Salomos of til efterdömmelse förelifsande exempel,

III. Med ett gladt och samhelligt loffsägande. Wti then h. historien om thet Hierosolyminiska Templets inwigning, såges, at Konung Salomo stod vp och sade med höga röst: Lofwad ware Herran Israels Gud! c) Hwar med the tyratusende loffsångare Herranom med

a) Gen. 14: 19. b) Ps. 21: 6, 7. c) 1. Reg. 8: 15.

C) Wti allernådigsta bref til Biskop och Consistoriales af d. 8. Maji, år 1741. och eftertryckeligit Colleeebref, hwar wti ock gifwes nådigt tillstånd om Stambol, af samma dato.

D) Hans Kongl. Majeståts högsta nådiga bref om sednare Colleeen med bifogads Colleeebref, erhöles under sista Riksdag, dat. d. 21. Octob. år 1746.

med Strengeaspel, och the tuhundrade i HErrans Sång lärde mästare, som Konung David, Konung Salamos fader, i sin tid till Gudstiensten inrettat hade a), hafwa vthan twiswel instämt och vplingat till HErrans loff med Davids söta wisor och liustig Music på harpor, Cymbaler, Psaltare och andra Strängaspel. Oförnefeliga är billigt och ofv anständigt, at wi nu göre sammalunda, gifwande Gudi tack och äro för alt, hwad här är sedt och nu omtaladt; och altså jemwål för alt thet, som wi hos menniskior nu hafwe berömt och loffwat; ty af HErranom är thet alt kommit. Gud then Helige Ande helge våra munnar, tungor och hiertan, at wi med och af them måge, til Guds behag och äro, bära nu fram för honom vårt skyldiga loffoffer med efterföljande gamla och brukeliga Christenhetenes loffsong: b) G! Gud wi loffwe tig, etc.

Sedan thenna Kyrkwiwigning är nu, i HErrans namn, efter Konung Salomos exempel, förretad med bedjande, wälsignande och loffsiungande, sluter jag henne, önskaendes, efter Guds egen befallning och föreskrift c) öfwer eder alla, som wiljen anamma min wälsignelse: HErren wälsigne eder och beware eder; HErren vplyse sitt ansichte öfwer eder och ware eder nådelig; HErren wende sitt ansichte til eder och gifwe eder en ewig frid! I Guds Faders, Sons, och then heliga Andas namn. Amen!

Sedan hölts ordentelig Gudstienst, såsom vti handboken föreskrifwes höra se wid en högmessa, med Syndabekännelse, samt med Collectens, Epistelens, Gradual-Psalmens och Trones siungande. Hwar efter på Predikostolen jemte Söndagens Ewangeliium, som vplästes och korteligen förklarades, blef, i anseende til Kyrkwiwigningen, vpläsen

TEXTUS, Hagg. II: 10.

Hetta sidsta husets härlighet skal större warda, än thet förstas varit hafwer, säger HErren Zebaoth; och jag skal frid gifwa i theso rume, säger HErren Zebaoth.

Predikan.

Ar awarlesworna af Juda och Benjamins slächter woro, efter siutio års fängelse, med then Persiska Monarchens, Konung Cores eller Cyri milda tilståndelse och besallning, hemkomne ifrå Babel til Jerusalem i Judiska landet, och the,

vti andra årets andra månad efter hemkomsten, lade grundwal til ett nytt Tempel i Jerusalem vti thet Salomoniskas och af Nebucadnozar afbrenda Templets ställe; då upkom theröfwer, at the gamle Präster och Leviter, som thet förra Templet sedt hade, sågo och berättade, at til thet nya Templet langt mindre grundwal lades än thet förras varit hade, hos them och alt folcket en sådan sorg och ångslan, som brast vti en så heftig och hög klagograt, at thet glädierop och thet Herrens räck och loff, som ansåldes och var å ferde öfwer grundwalens leggende icke kunde höras öfwer grätropet; ty thet gråtande folcket ropade så högt, at man hörde ropet theraf langt ifrån. a) Ja, fielswe Serubabel Sealtiels son Juda förste, och öfwersta Prästen Jesua Jozadaks son, hwilkas anda Gud upwekt hade til at grunda och återbygga Templet, woro icke uthan ångslan theröfwer, at mindre grundwal blef lagd, och at hwarken förmåga eller hopp war, at så thet sednare Templet så stort, prydt och prächtig, som Salomo thet förra byggt hade. Sil at med någon kraftig tröst betaga then åkomna sorg och ångslan hos thesa förnåma män och meniga folcket, skedde Herrens Ord til Propheten Haggai, med befallning, at han skulle fråga förstan Serubabel och Öfwersta Prästen Jesua, samt the af thet igenkända folket, som thet förra sedt hade: Om icke så wore, at the then ene med then andra, tyckte illa therom och sörgde theröfwer, at en mindre grundwal blef lagd och theraf kunde slutas, at thetta Templet på langt när icke skulle hinna til then storlek, prydnad och herlighet, som thet Salomoniska haft hade? Thetta skulle the icke allenast fråga them, til at föra them til sinnes theras otolighet, ofog och oförstånd om Guds anslag och tanckar; utan skulle och trösta them emot then sorg, som the sig gjorde, och säga först til Förstan och til öfwersta Prästen: Haf ert gode mod. Och sedan til menigheten af Juda skulle han så säga: Hafwer ett godt mod alt folk i landen, säger Herren, och arbetar; ty jag är med eder, fructer eder icke. Hwarefter han til alla i gemen skulle tala thesa trösterika löfftes ord, såsom flytande af Herrens Zebaoth egen munn: Thetta sidska husets herlighet skal större warda, än thet förstas hafwer varit, säger Herren Zebaoth; och jag skal gifwa frid i theso rumme, säger Herren Zebaoth. Emedan lätt är, at förstå, thet Herren Gud, som til Juda folk sagt hade genom Esaiam: Jag, jag är Herren edar tröstare b) hafwer welat trösta the gråtande Judar med en nådig, luffig och wis tillsägelse eller löfte om thet sednare eller thet Serubabeliska Templets förmögn och förtreffelighet, fram för thet förra eller Salomoniska Tempel i Jerusalem; Så wilje, af thetta Herrens tröstrika löfte, wi taga, wid thetta tilfelle til öfwer-

wägande, thet sednare Jerusalems Tempels förtreffelighet för thet förra, bestående, i andledning af våra Textoord,

- I. Vti en förtreffeligare herlighet, hwarmed thet skulle uppfyllas, och
- II. Vti en förtreffeligare frid, som Herren thet skulle gifwa. *Votum. N. 79. v. 9.*

Afhandlingen.

Som hwad Tempel eller Kyrkior, i nya Testamentets tid, vnder Påwist widspelse och Turkisk twång, hafwa varit och äro i Jerusalem, woro thet vnder gamla Testamentet, icke flere, än två. Thet ens eller förra Templet, om hwilket förut något förmåldt är, blef byggt af Konung Salomo 480. år efter Israels barns utgång af Egypten a) och hans tiwonde regements år inwigts; och wardt, sedan thet i 441. år hade stådt, efter Konung Nebucadnezars befallning, af thes Hoffmästare NebuzarAdan i grund afbrändt. b) Thet andra eller sednare Templet i Jerusalem blef efter återkomsten vtu thet siutio-åriga Babyloniska fängisset, byggt, såsom ock förut är berättadt, genom Juda förstans Serubabel Seaktielsfons och öfwersta Prästens, Jesua Jozadaksfons tillsyrkande, pådrift och styrsel; c) wardt ock mong år therefter, dräpeliga förbetradt, förökt, och utziradt af Kon. Herode Alcalonitå eller then stora, d) at thet vti herlighet och vndraus werdt anseende stod, tills thet af the Romare, vnder Titö Vespasiano, så afbrändes och förstördes, at efter Christi spådom, icke stenlemnades på sten. e) Thet förra eller Salomoniska wardt, genom folkets frifkostighet och Konungens anstalt, til alla afdelningar, rum och delar, til alt innandöme, tyg, redskap och zirater, så konstigt, kostbart, prydeligt och prächtig, at intet hus, intet Palais, ingen byggning hwarken på then tiden eller sedan med thy i sanning kunde jemföras. Men theremot kom thet sednare eller Serubabeliska Templets anläggning, byggnad och anseende the återkomna fengelsens barn, som thet förra Templet sedt hade, så ringa, snöpliget och vansenliget förre, at thet tyckes them intet wara f) och the theröfwerit vtrusto ej allenast i tårar; utan ock låto höras af sig ett weldigt gråterop. Om man ock wil tro the Judiska Rabbiner eller lärare; så fattades i thet sednare Templet åtskilliga heliga stycken, som i thet förra hade varit och

B 3

thes

a) I. Reg. 6: 1. seq. b) 2. Reg. 25: 8, 9. c) Eldr. 3: tot. d) osn 2: 20. e) Luc. 19: 44. f) Hag. 2: 4.

thes herlighet dräpeliga förökt. E) Men och tadt alt thetta, låt Herren Gud genom sin propheta, them misnögdhet och sörgandom til tröst, försäkra, at thetta sednare och i folkets ögon oanseeliga Tempelers herlighet skulle i framtiden blifwa större, än thet förras nänsin hade varit, wisandes i vår text, at thet sednares förtreffelighet för thet för- ras skulle bestå

I. Vti en förtreffeligare herlighet, hwarmed thet skulle up-
 fyllas. När Gud här låt genom propheten säga, at han skulle göra
 thet Serubabeliska Tempelers herlighet större, än thet Salomoniskas
 varit hade, är lätt at begripa, thet han icke mente eller omtalte 1)
 någon vverres prächt och ansende; ty oförnekeligen war therbtin-
 nan thet förra eller Salomos i mong motto och wida wägnar öfwer
 Serubabels. 2) eller 2) någon rå warande, utan framdeles händande
 herlighet. 3) eller 3) någon herlighet, som genom människis suille,
 konst, och kostnad skulle kunna tilkomma och befrämjas; Utan 4) en
 herlighet, then ingen kunde åstadkomma, utan allena Herren Zeba-
 oth, then alsmåttige och alwise Guden, som är herlighedenes Her-
 re och all hans werck så herlig, at himlarna och jorden äro fulla af
 hans herlighet. a) Han, restrictivt och enkammerligen then andra Guds-
 domens person, Guds Son, som oftast nämnes och kallar sig Herre
 Zebaoth. b) sade genom Haggai om sig selfwom: jag skal göra thetta
 etc. thet war altså wist och otwifelachtigt; ty thennas ord är san-
 ferdigt och hwad han loffwar, thet hälle: han wiseliga; c) ty i sko-
 len, sad ehan til Israel, härefter förmomma, at ingen propheta
 skal luga; ty jag är Herren, hwad jag talar, thet skal ske. d) Wi
 mercke härwid. e) när Herren Zebaoth loffade sig wilja thetta göra.
 Näst för vår Tert sade han: thet är en liten tid. Fast thet war öf-
 wer 500. år til tidens fullbordan, i hwilko thetta ske skulle, war thet
 dock en liten tid för Herren, för hwilkom tusende år äro såsom en
 dag e) Wi mercke f) Huru Herren Zebaoth sade sig wilja göra thetta.
 Så liuda hans ord: Jag skal röra himmel och jord och hafwet
 och thet torra. Ja, alla hedningar skal jag röra: Så skal kom-
 ma alla hedningars eröst, och jag skal göra thetta huset fullt med
 herlighet säger Herren Zebaoth. f) Med hwilka ord beskrefs thet högst-
 efter

a) Esa. 6: 3. 4. b) Ps. 24: 10. & passim. c) Ps. 33: 4. d) Ezech. 42: 24, 25. e) 2. Pet. 3: 8. f) Hag. 2: 7. 8.

E) I bland the Sömhöner, som varit i thet förre Salomoniska och saknades i thet sedna-
 re eller Serubabeliska Tempel woro these söhnde. 1) Förbundsarken med nå-
 dastolen. 2) Urin & Thummim, liva och fullkomlighet. 3) Then him-
 melske eller af himmelen nedfallne elden. 4) Schikina. habitatio. Guds närwa-
 relse eller bornde öfwer nådastolen. 5) pirtus Sanctus. Prophetiones Ande.

efterlångtada och för allas ögon högst underliga HErrans verk, Guds
 Söns, then viloffada Mesias, antomst i föttet til hela werldenes sa-
 lighet. Då och therigenom skulle, efter HErrans Zebaoth ofwifeliga
 löfte, thet sednare eller Serubabeliska Tempel i Jerusalem, som wid
 sin anläggning eller fundation, tyckres med så mycken gränelse wara
 mindre och ringare, än thet förra hade varit, öfwertrefsa thet förra
 eller Salomoniska uti herlighet. Wi mercke förthenkul 7) hwilken
 then herlighet war, som thetta Tempel skulle uppfylla och med
 samma uppfyllande göra thet större i herlighet eller förtreffeligare, än
 thet Salomoniska hade varit; then herlighet war ingen annor, än JEs-
 sus af Nazaret, then oförnekliga Mesias, hela werldenes Frälsare
 och Guds salighet in til werldenes ända. a) Han kallades Guds herlig-
 het langt förr än han kom i föttet: Jag wil gifwa min herlighet i
 Israel b) sade HErran genom Esaiam, och lät genom samma Prophetas
 säga til hedningarnas skara: HErrans herlighet går up öfwer mig,
 HErrans herlighet skal synas öfwer mig c) Ja, om Mesias war genom
 Micha sagdt, at han skulle i sin tid warda herlig så wide som
 werlden är. d) Men i synnerhet war han och wiste sig herlig i thet
 sednare Jerusalem tempel, som ännu stod, då han kom i föttet; ty
 med herlighet uppfyltes thet af honom i hans barndom då han, icke
 langt efter sin födelse, frambars i thetta tempel för HErr-
 ranom, när then gamle Simeon bekände och utropade honom för
 sin HErra och Guds salighet til Hedningarnas uplysning och
 Israels folcke til pris; när och then äldersregna Prophetissan Kan-
 na prisade honom, ännu i lundo liggande, för en HErra och om
 honom, såsom om then rette Frälsaren, talade til alla, som i Je-
 rusalem wente förlofning e) 2. I hans yngdom, då han, tolf år
 allenast gammal, fanns i thetta tempel sitta ibland the högwisas Ju-
 darnas lärare och med them om höga saker så diupsinligt dispute-
 ra, at alle, som hörde honom, ej allenast förvundrade sig, utan
 och förskrektes öfwer hans förstånd och swar. f) 3. I sin man-
 dom ofta och mongaledes, icke allenast med herliga kraftig lärdom,
 then ingen kunde straffa eller emotsäga; utan med herliga under-
 gerningar, hwaribland, såsom förtreffelig räknas bör, at han i hög
 och helig nit, med Guddomlig macht, af thetta tempel utdref them,
 som thet med handel, penningawerel, gerighet och röfweri ohelga-
 de g). Si, så fullbordade JEsus, then rette HErra Zebaoth, i sina
 förtdagar, hwad han genom Haggai i vår Text loffwat hade, gö-
 randes thet sednare templet i Jerusalem herlighet större, än thet

a) Esa. 49:6. b) c. 46:13. c) c. 90:1. 2. d) Mich. 5:4. e) Luc. 2:22-38. f) v. 46. seq.
 seq. g) Matth. 21:12, 13. Marc. 11:15. seq. Luc. 19:45.

förras varit hade, när han thet, såsom nu sagdt blefwet, uppfylte med sin herlighet. Thet förra eller Salomoniska templet's herlighet bestod fuller til en god del uti then af Rabbinerna uphögda och mycket omgiffada Schechinna, Herrens herliga närwarelse och uppenbarelse uti thet aldrabelgasta öfwer nådastolen, ther Herrens herlighet omedelbarligen wiste sig och swarade, hwilken Schechinna fattades i thet sednare templet; men så blef dock thet sednare templet förtreffeligare uti herlighets uppenbarelse, när Jesus, Guds Son i antagen mandom, Gud öfwer alting loffwad ewinnerliga, a) sig sielf personliga ther uppenbarade och herlig bewiste genom sin guddomeliga muns och hands, eller predikningars och wonderwerks herliga kraft och werkan. Thuru stor och förwunderlig then herlighet war, i hwilko Gud sig uppenbarat hade i thet förra templet; war dock hon allenast en föremålning och såsom ett kuggewerk til, och söga at likna med then herlighet, hwarmed thet sednare Templet uppfyltes, när sig ther, såsom nu berättadt är, uppenbarade Jesus, Guds herlighets sten, och hans wäsendes rätta beläte. b) Ar också bewisad och ostridig giord thet sednare Templet's i Jerusalem förtreffelighet fram för thet förra eller Salomoniska, bestående uti förtreffeligare herlighet, hwarmed thet uppfyltes af och genom herligheterens Herrens. c) Jesum Christum. Samma förtreffelighet, thet sednare Templet's fram för thet förra, hafwe wi, efter war Text's anledning, at betrakta såsom bestående

II. Ut i en förtreffeligare frid som Herren ther skulle gifwa. Och jag skal frid gifwa i theso rumme, säger Herren Zebaoth. Så liuda the prophetiska löstes orden i war Text, hwilka, om man wil taga under öfwerwägande, om all then tid som framlopp ifrå thet sednare Templet's i Jerusalem byggnad til thes förstöring, icke kunna förstås och blefwet sannade om utwertes timelig och werldslig frid; ty både then Bibliska och werldsliga historien gifwer wid handen, at sådan frid war icke hwarken uti eller omkring thet rum eller land, ther thetta Templet stod, utan öfrit, buller, krig och örlig i alla tider och å alla sidor. Gefe gaf Gud frid i the rumme, medan thet Templet byggdes; utan hat, hot, oro och bryderi, til hinder och afkreckelse, af Ammoniter, Araber och andra afwundsiuka grannar, hwar om widlöftigt är at läsa uti Esdræ och Nehemæe böcker. Gefe eller gaf Gud ofta och länge frid uti the rumme; utan merendels öfrit, buller och oro i the foljande tider in til Jerusalem's förstöring. Såsom

a) Rom. 9:5. b) Hebr. 1:3. c) I. Cor. 2:3.

som vnder Alexandro then stora och hans efterträdare, the Syriska och Egyptiska Konungar, hwilket til en del inhentas kan af the Maccabeers böcker; Afwen så vnder the Heroders regemente och the Romerska höfdingar, hwarom ibland andra then Judiske historiskrifwaren Josephus utförligen berättar. Thersföre och emedan Gud så sellan gaf frid, men merendes ofrid Judomen, alt medan thet sednare Tempel stod; Så kan, med then i vår Text utloffwada friden, icke förstås en werldslig och timelig frid; utan en inwertes och andelig frid, then ingen gifwa kan, utan allena Gud, och thet allena genom Jesum Christum, then himmelska Schilo Fridförstan, vnder hwilkens stora Herradome ingen ände skulle blifwa på friden. Så war om honom propheteradt a), och när han föddes, förkunnade en hel ångla-skare frid på jorden b). Sålom han war kommen til at både förwerfwa eller vpretta, och predika eller förkunna frid; Så efterfatte han och intetthera. När han om then frid, som han vpretta wille och skulle at menniskiom ofwan efter med Gud och hans ånglom, nedan efter för diefwulen, och in vti them med theras hiertan och samweten, i Jerusalem tempel predikade; så gaf han i the rume en frid, som werlden hwarcken gifwa c) eller begripa kan; en frid, som war Guds frid, then ther öfvergår alt förstånd, och kan förwara hiertan och sinne i Christo Jesu. d) Vti thet förra eller Salomoniska Jerusalem tempel predikades fuller och thenne andelige själa- och hiertefriden af präster och propheter; men doch med langt större kraft och förtreffelighet af och genom Herren Jesum i thet sednare eller Serubabeliska; ty han ei allenast sielf förwerfde, tillsade och gaf frid; utan och skapade utwidgada läppar til at predika frid, frid, både them, som fierran, och them som wid handen woro e) Thet är, han sände sina Apostlar, vtrustada med Andä och kraft af högdene, til at omkring hela werlden predika hans frids Ewangelium. O! huru ljuflige woro icke thesa bodbärarens fötter, som både Juda- och hedninga- bergom förkunnade frid, f) hwilken wardt, såsom en watuström, g) then sig så wida utstreckte, at än i dag, vti alla församlingar, kan sägas: frid-sens Gud gifwe eder frid allestädes och i allahanda motto! h) Af thetra blifwer ju klart och oförnekeliget, at thet sednare Jerusalem Tempels förtreffelighet för thet förra bestod vti en förtreffeligare frid, som Herren Jesus, alla erognas frid, i) förwerfwat, gifwit, predikat och predika låtit.

☉

J haf

a) Esa. 9:6, 7. b) Luc. 2: 14. c) Joan. 14:27. d) Phil. 4: 7. e) Esa. 57:19. f) e. 52:7. g) e. 48:18. h) 2. Theß. 3: 16. i) Eph. 2: 14.

I hafwen, *Herrens Elskelige*, nu hört af wår Text eder föreställas *Thet sednare Jerusalems Tempels* förtreffelighet för thet förra, bestående uti en förtreffeligare herlighet, themed thet blef wet upfyldt, och uti en förtreffeligare frid, som thet blef wet gifwen, begge af och genom *Jesum Christum*.

APPLICATIO.

Wil man nu lempa thenna betrachtelsen in på thetta *Stenhus*, hwilket med mycket mödo, kostnad, och mongs frukostighet är byggdt, och nu i dag blef wet helgadt och inwigt både til ett *Herrens hus*, i hwilket här efter *Herren Gud* skal hafwa sin *Christeliga dyrkan* och församlingen, som hit hörer, hålla sin offentliga *Gudstienst*; och til *Konung FRIDRIKS Kyrtio* wid *Arcket*, then stora *Fridrika Konungen* til ärefull äminnelse ju til werldenes ända: Så låter sig lätteligen finnas thenna nya och sednare *Kyrtions* förtreffelighet fram för then gamla eller förra. Then förra war af trädd mycket swag och breckelig, thenna nya är af sten staret och warachtig. Then förra warit liten och låg, thenna nya stor, hög och anseelig. Then förra mörck och dunkel; thenna nya lius, försedd med många och stora fenster, förnåma och hederwerda mäns gåfwor ifrå handels- och Stapelstaden *Norköping*. Fast än then förra och gamla niutit och blef wet upfyldt af samma herlighet medelst *Guds* och *Jesu Christi* nådarika närwarelse, och samma *Själafrid* uti henne är genom nådig *Judas* förlåtelse worden gifwen, som wi redan för thenna nya med bönen betingat hafwe och wi i följe af *Guds* oswifeliga löfte a) kunne göra oss försäkrade om: Doct likwål äger redan, och warder, när hon, genom *Guds* och *människohjelp*, hinner til sin fullbordan, thenna sednare *Kyrtian* winuandes mycket förmögn och förtreffelighet fram för then förra och gamla; serdeles uti thy, som nu blef wet nämndt, hwilket utwärtas och för ögonen är. *Hwarjemte Herren*, nådenes och samningenes *Gud*, aldrig återwende at upfylla henne med herlighet, och gifwa uti henne frid them, som then *huska* och söka!

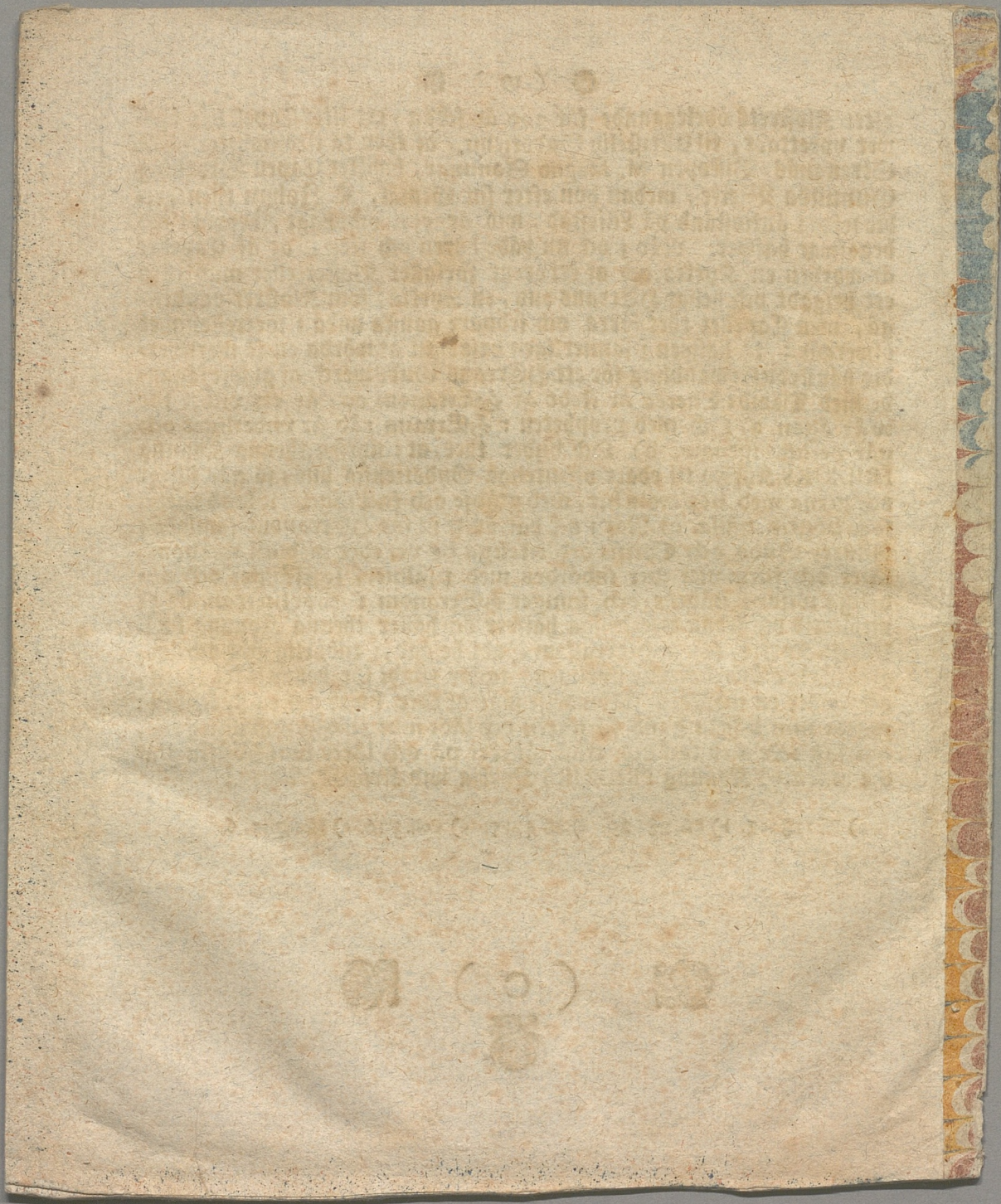
Käre *Christine*, män och qwinnor, gamle och ynge, som råfven eder til thenna församling, när i warden påminnte, eller eder sielfwa påminnen, at på thetta berg, hwardst edor nya *Kyrtia* nu står, hafwer fordom i *Påwaddmets* tid stadt ett *Kloster* både stort och rikt, i hwilket ett bröderkap munkar uti letjo, kåtja, wållust och widspesse förstetit sina dagar, af hwilket munkanåstes *qwarlemnada* murar och stenar thetta herliga *Herrens hus* är upbyggdt; och at, efter

a) Exod. 20: 24. Matth. 13: 20.

efter Kloftræts oödeleggande för 200 år sedan, ett litet Capell här blef-
 wet byrettadt, til Christelig Gudstienst, af then så ifrå embetet satta
 Srengnäs-Biskopen M. Magno Sommar, hwilket Capell Drottning
 Gunuilda Bielte, medan hon efter sin Gemål, K. Johan then Tre-
 die lefde i änkiosstånd på Liljestad, wid år 1554. ombyggt, beprydt och
 begåfwat hafwer. När i ock nu både hören och seen, at af Capellet
 är worden en Kyrkia och af ett orent förfallet Kloster eller munkestia:
 ett helgadt och heligt HErrans hus, en Kyrkia, som Klofret oändeli-
 ga, men Capellet thet förra och sednare gansta wida i förtrefselighet
 öfswergår; så hafwen i sannerligen orsak til at wörda en så merkwär-
 dig här skedd förwandling för ett HErrans Guds werc, af glädje sågan-
 de med David: *Thetta är skede af HErranom och är ett wonder för*
wår ögon. a) Och med propheten: *HErrans råd är wonderliger och*
går herliga igenom. b) Och under thet, at i nytien thenna Konung
 FRIDRIKS Kyrkio til edart offenteliga Gudstiensts hus, så går flitigt
 och gerna med hopenom hit, med glädje och tacksägelse ibland them,
 som högtid hålla. c) När i ock här ären in för HErranom samlade,
 så låter Guds och Christi ord rikeliga bo uti eder med all wisdom,
 läser och förmaner eder inbördes med psalmer, loffsänger och an-
 deliga wisor i nådene och sjunger HErranom i edor hiertan. d) I
 medlertid och sedan ewerdeliga hafwer och håller thenna Konung FRI-
 DRIKS Kyrkio, såsom HErranom Gudi helgad, i tilbörlig acht och äro,
 gläder eder öfwer henne störligen, tackar Gudi för henne hierteligen,
 och under en inbördes förbindelse säge af eder hwar och en sluteligen:
warde min högra hand förgäten och låde min tunga wid min gom,
om jag icke med tack och tröst täncker på och låter min högsta glä-
dje wara e) Konung FRIDRIKS Kyrkia wid Krolst. Amen!

a) Pl. 113: 12. b) Esa. 28: 29. c) Pl. 42: 5. d) Coll. 3: 16. e) Pl. 137: 5. 6.

www.books2ebooks.eu